

ÖRÖKSÉG

2007. MÁJUS
XI. ÉVFOLYAM
5. SZÁM

M Ű E M L É K ■ R É G É S Z E T ■ M Ű T Á R G Y

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVEDELMI HIVATAL TÁJÉKOZTATÓ FOLYÓIRATA ■ WWW.KOH.HU

TARTALOM

A SZERKESZTŐ JEGYZETE

Ünnep után /Nagy Zoltán 2

TÜKÖR

Az Akli major /Vajda Eszter 3

Békés megyei kastélyok II. /Bugár-M. Károly 10

AKTUÁLIS

Kitüntetések a Műemléki Világnapon 2007-ben ... 6

Világnapi állásfoglalás 7

ICOMOS-díj 7

CITROM-díj 7

MŰHELY

A 2007-es felvezető év tartalmi ívei /EKF 8

Europa Nostra 2007 9

FIGYELŐ

Védett műtárgyak állami elővásárlása
/Buzinkay Péter 12

Kék hírek /Bajnok Livia 13

Az összefogás eredménye /Buzinkay Péter 14

Védelemre javaslom! /Bende Csaba, Tasnádyné .. 14,15

Nem is tudom... /Nagy Gábor 15

ABLAK

Csúnya? Mégis érték! /Hadrnagy Zoltán 16

Pillantás a jelenbe /Virágos Réka 16

MAGYAR MŰLT

Műemléki szomorújáték /Éri István 17

PRO MEMORIA 18,19

Ünnep után

A Műemléki Világnap egyike azoknak az évről évre ismétlődő, de ritka alkalmaknak, amikor a közvélemény talán jobban felfigyel az örökségvédelemre, s talán a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal értékmentő munkájára is. Amikor a "védeni" főnévi igenévnek az átlagosnál nagyobb értéke van.

Az idén – erre az alkalomra időzítve – újra indult a műemléki védettséget jelző táblák pótlása, hiszen csak ebben az évben újabb negyven értékes régi épület került műemléki védelem alá. Az Unesco 1984-es javaslatára április 18-án szerte a világban ünnep ez a nap, díjakat, kitüntetésekkel osztanak ki, a szakma köszönti az arra érdemesek között is a legjobbakat. A műemlékesek nemzetközi szervezete, az ICOMOS is díjazza a legjobb helyreállításokat, illetve Citrom-díjat oszt a sikerületleneknek. (A díjazottak névsorát lásd a 6-7. oldalon.)

Ebben az évben több, örökségvédelemmel összefüggő esemény is kapcsolódott – közvetve vagy közvetlenül – ehhez az alkalomhoz. A területfejlesztési minisztérium csaknem azon a napon jelentette meg a műemlékfürdők rekonstrukciójára kiírt pályázat második fordulóját: 1,8 milliárd forintból folytatható a 2005-ben megkezdett hárommilliárdos rekonstrukció. (A kérdés csak az, hogy a Budapest – fürdőváros rangot és titulust adó három-négy nagy fürdő hogyan tudja ezt a mintegy hatszáz milliót minél eredményesebben felhasználni, mert többre, sokkal többre volna szükség.)

Kiállítás is nyílt a Vas megyei Mibályiban, a Dőry-kastélyban a műemlékvédelem 2006. évi eredményeiből (korábban az Örökség Galériában voltak láthatók a MUSTRA képei), s talán az örökségvédők maguknak is elkönyvelhetik a Storno fecit című kiállítás megnyitását Sopronban, a Lábasházban. A debreceniek a megyei Műemléki Albizottság XLIX (!) ülésén emlékeztek meg a Világnapról, a Diószegi Sámuel Erdei Művelődés Házában pedig Dialógus címmel kiállítás nyílt Sebestyén József fotóiból.

Van-e haszna az ünnepségnek? Az idén negyven új táblát szereltek – szerelnek fel, és az örökségvédelemről szóló cikkek, műsorok mellett – ami talán ezeknél is fontosabb – remélhetően újabb lendületet kapott a civil mozgalom. A civil kezdeményezés. Erről szólt a parlamenti központi rendezvény is, nemcsak nevében: tartalmában is. Örömmel mutatjuk be annak a kezdeményezésnek a történetét is, amelyre már a Balsorsú Műemlékek Bálja szervezői is felfigyeltek (Lásd a következő oldalakon.)

Aztán ami a hivatalos részt illeti. Néhány nappal a Világnap előtt látogatott Fertődre Magyar Bálint és Závecz Ferencz, hogy az érintettekkel – a KÖH, a MÁG vezetőivel, az NFT területileg illetékes szakembereivel és a környékbeli polgármesterekkel megvitassák: mi legyen az Esterházy-kastéllyal. Talán mégis kimozdul a boltpontról a Haydn-évfordulóra készülődő csodálatos barokk épületegyüttesünk?!

Végezetül, de nem utoljára: bár a bír később érkezett, de jólesően nyugtázzuk, hogy ezúttal a New York palota és a Ferihegy I megkapta a legmagasabb műemlékes kitüntetést, az Europa Nostra díjat. Gratulálunk minden érintettnek!

Nagy Zoltán

VAJDA ESZTER

AZ AKLI MAJOR

Van Zircről alig négy km-re, a bakonyi erdőktől körülölelt csodálatos természeti környezetben, a hajdani Akli pusztán egy majorság: ez volt a zirci ciszterci Apátság közel ezer éves múltra visszatekintő egykori udvarháza.

A település eredetileg Akol néven szerepel a bakonybéli apátság 1086-os adománylevelében, de csak a 16. században került az apátság birtokába. A török időkben pusztává vált területre az 1720 körül Zircre visszatérő ciszterciek az apátság újjáépítésével párhuzamosan megkezdték a majorsági gazdálkodás újjászervezését, az Akli major újjáépítését is. A középkori falmaradványok felhasználásával az építkezés folyamatosan zajlott a 18-20. században, ezért a ma látható épületegyüttesen a korai barokktól kezdve, a klasszicizmuson át, az 1930-as évek ipari épület stílusáig, több építészeti korszak is fellelhető.

Bár a latifundiális Dunántúlon akár tíz kilométerenként találunk hasonló léptékű majorokat, Akli több szempontból is kiemelkedik ezek közül. A majordombot befoglaló épületegyüttes, mint a *18-19. századi majorsági gazdálkodás és életforma minden elemét egységesen és megbontathatatlannal magába foglaló kerített udvarház*, szinte várként uralkodik a tájon.

Ennek az egységes gazdálkodásnak az elemei: a domb alatti halastó és malom (elpusztult), jegestó, jégpincék, harangláb, gazdasági épületként: nagypajta, három emeletes vörösfenyő magtár, csehsüvegboltozatos kapubehajtó, kispajta, kovács- és bodnárműhely, kocsiszín, csehsüvegboltozatos istállórendszer, sajház, a lakóépületben: szabackéményes sütőház, hús-füstölők, konyhák, a földszinten intézői lakás hat csehsüvegboltozatos szobával, az emeleti szinten apáti rezidencia klasszicista díszítőfestéssel, feszített faszerkezetű kupolákkal ellátott barokk kápolna, majd újra lóistállók (elpusztult), kívülről bikaistálló, ismét kívülről a fallal kerített gyümölcs-

csöshöz (elpusztult) tartozó gyümölcsörz- és aszalóház, össz-alapterületét tekintve több mint 5000 m².

A rend második világháborút követő felszámolása után a major téves tulajdonba került. Az intézői lakás szobáiból szolgálati szoba-konyhákat alakítottak ki úgy, hogy a hosszanti folyosót szobánként elfalazták, az ablaknyílásokat áttörték, azokba ajtókat illesztettek, s ezzel döntő csapást mértek a klasszicista homlokzati architektúrára. Az emeleti termekben pártiroda később kultúrház, mozi alakult. Az épületegyüttes folyamatos rongálódását az sem akadályozta, hogy 1958 óta műemléki védeltséget élvez.

A 18-20. században tehenéltartásra, tejtermelésre kialakított és hasznosított épületegyüttesben a téves a rendszerváltásig tartotta fenn a tehenészetet. Ekkor a lakóépületben található szolgálati lakásokat és a tehenészetet megszüntették, az épületeket kiürítették s évekig csak krumplit tároltak a falak között. Az épületegyüttes állagmegóvásával ettől kezdve teljesen felhagytak. A sorsára hagyott major 2005-ben előbb magántulajdonba, majd alapítványi kezelésbe került.

Újra és újra felteszik nekünk a kérdést, vajon miért vágtunk bele egy ilyen léptékű embert, családot próbáló feladatba. A válasz ezernyi szállal kötődik a múlthoz...

Első éves néprajz-történelem szakos egyetemi hallgatóként, 1989-ben egy bakonyi túrázás során szembesültem azzal, hogy a számomra különösen értékes parasztházakat, sokszor teljes felszereléssel együtt, ötven, százezer forintért kőtyavetyélik el a helybeliek, elsősorban budapesti vevőknek. Mivel volt egy kis megtakarított pénzem, vásároltam egy szép, még eredeti parasztházat Bakonyszücsön. A háznak, amelyet lassacskán felújítottunk, sorsfordító szerepe lett életünkben. Időközben két gyermekem született, ma öt, illetve másfél évesek. Az első gyermek

A fotókat a szerző készítette

születésekor felmerült, hogy ha előreláthatóan három évig otthon maradok, leköltözhetnék bakonyszücsi parasztházunkba, annál is inkább, mert párom csak néhány napot tölt Budapesten, a hét többi napján otthon dolgozik. Aztán felmerült, ha már van egy parasztházunk, s van egy üres zsebű, otthonülő néprajzosunk, miért ne foglalkozhatnánk falusi turizmussal. Az ötlet bejött. Elsősorban kisgyermekes családokra "szakosodtunk", teljes körű baba- és gyermekfelszerelést, gyermekfelügyeletet biztosítva. Magam részéről azonnal ráéreztem a falusi vendéglátás örömeire, főként arra, hogy szakmabeliként a térségről átfogó földrajzi, agrár- és társadalomtörténeti, néprajzi áttekintést tudok nyújtani vendégeimnek, akik számomra is meglepő módon, komoly érdeklődést mutattak. Ebből a néprajzos lendületből született meg a mára már legendává vált 2004-es kovácstábor, ahol egy ötvös-iparművész kovácsmester vezetésével a pécsi kisképző ötvös tanulói egy hét alatt betekintheztek a szakma alapjaiba, előadásokat hallgathattak, iparművészekkel találkozhattak, és munkájuk nyomán értékelhető kovácsoltvas tárgyak születtek.

Ez az élmény megerősítette azt a több éves szállásadói tapasztalatunkat, hogy a Bakonyra oly jellemző klasszikus gyalogos turizmus mára átalakult, a szállás és az étkezés mellett az idő tartalmas eltöltésére komplex programot kell kínálnunk. Mivel egy ilyen méretű vállalkozás szétfeszíti egy parasztház kereteit, nagyobb épületet kezdtünk keresni. Évekkel ezelőtt, egy burgenlandi bicklitúra alkalmával már felfedeztük a Csellei Mühle nevű aprócska udvarházat, így volt előképünk arról, hogy mit is keresünk. (Ettől függetlenül három megyét bejárva megnéztünk mindent, ami élénk került: kiskastélyt, kúriát, udvarházat, majort. Több mint két éves nekigyürközés után végül az Akli majorra esett a választásunk, amely éppen tízszor akkora, mint a nekünk kedves Csellei Mühle.)

15 éven keresztül néztem a majort a távolsági busz ablakából. Hívogató, impozáns kapubejárója a domb tetején újra meg újra rabul ejtette a tekintetemet. 15 éven keresztül akartam felmenni, hogy megnézzem, mi van a kapu mögött. Egy alkalommal fel is hajtottunk, de rémülten hőköltünk vissza az óriási méretek és a lepusztultság láttán. A keresgélés közben aztán erőt vettünk magunkon, többször végigjártuk az épület-együttet, amely végre megnyílt, megmutatta értékeit.

A hívogató kapunak köszönhetően, spontán módon, újabb és újabb látogatói csoportok érkeztek. Francia példa alapján elkezdtük mutogatni a romos épületet. (Ott a tulajdonos, aki önerőből végezte a család ősi kastélyának felújítását, látogatók érkezésekor letette a szerszámokat, s borsos belépőért végig vezetett a kastélyon a társaságot.) Ezt mi is elkezdtük. Beszéltünk

az egyes épületek funkciójáról, *rendbogyó történelemóra* keretében meséltük el a ciszterci rend, a latifundiális gazdálkodás és a major lakóinak történetét. A vezetés kezdettől fogva ingyenes volt, de egyszer egy ózdi festő a tárlat végén zsebembe csúsztatott egy nagyobb összeget. Bevallom, elsírtam magam. Azóta a felújításra elfogadunk adományokat. Az elmúlt másfél évben majortárlat, illetve *traktorszafari* formájában számos vendéget, 120 kisgyermekes családot, több iskolai- és nyugdíjas csoportot, turista egyesületet, összesen öt-hatszáz főt fogadtunk.

A legnagyobb gond persze a *forráshányó*. A pályázathoz szükséges legkisebb önrészt sem tudjuk megtakarítani, mert az állagmegóvás érdekében az épületeken zajló, koncepciótlan foltozgatás minden pénzünket elviszi. Bár a beépített anyag minősége, mennyisége, keresztmetszetei miatt (kétméteres falak, 30x30-as vörösfenyő gerendák) az épületek statikailag szinte teljes épségben vészelték át az elmúlt ötven évet, a szerkezetek most adják meg magukat. Egy-egy szeles éjszaka után olykor teljes fal-szakaszokat találunk ledőlve. Az sem segíti a családi tartalékképzést, hogy az állam még ilyen kiemelkedő műemlékek esetében sem képes lemondani a vételárat sújtó 20%-os ÁFA-ról (itt három millió forint), valamint 10%-os illetékről (itt két millió forint), mely utóbbit hosszú könyörgés után havi negyvenezer forintos részletekben fizethetünk meg. Addig is takarítjuk a kéthektáros udvart, szedjük a több évtizeden keresztül lerakott háztartási hulladékot, sített, megigazítjuk a cserepeket. Talán kevésnek tűnik, de az ilyen fajta gondosság teljes hiánya vezetett az épületek leromlásához.

További gondunk a lelkiismeretes, *megfizethető munkaerő hiánya*. Itt is a francia modellel kísérletezünk: a felújítási és karbantartási munkákhoz ingyenes szállás és étkezés biztosításával, egy nap munka - egy nap pihenés alapon, önkénteseket keresünk. Az ötletet az adta, hogy 1992-ben, Chatel sur Moselben önkéntesként vettünk részt egy 12. századi vár felújításában. A helyi gyakorlat szerint a műemlékek körüli munkákra a nyári szünetben elsősorban, de nem kizárólag, külvárosi negyedek szegény sorsú fiataljaiból önkéntes munkaerőt toboroznak. Számottevő közöttük az arab származású fiatalok aránya, akik önkéntes munkájukért cserébe akár az egész nyarat a táborban tölthetik. A láncszerűen felfűzött táborok szervezett nemzetközi csoportok mellett magányosan vándorló kispénzű turistákat is felfogadnak.

A kezdeti mélypont után hamarosan elkötelezett segítőkész, hatékony mentorunkat találtuk meg. *Varga Kálmán* elnök úr szintén felfigyelt erőfeszítéseinkre. Nagy szeretettel és tisztelettel viseltetünk *Németh Katalin* műemléki referensünk iránt, akivel napi kapcsolatban állunk. Azt az általános vélekedést mely szerint a műemléki védettség olyan korlát, melynek következtében az ingatlan kedvezőtlen ingatlanpiaci pozícióba kerül, mi másképp látjuk. Véleményünk szerint az államilag finanszírozott szakemberektől olyan kitűnő szaksegítségét kapunk hivatalból, amelyért egyébként súlyos pénzeket kellene fizetni. A műemléki védettség egyfajta tulajdonjogi védőpajzsot is jelent a hivatallal együttműködő tulajdonosok számára, a szerencselovagok, egyéb pusztító erők nem szívesen húznak ujjat a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal. A major régészeti feltárását, építészeti felmérését és tervezését jelenleg az ÁMRK, ezen belül *Koppány András*, *Thury László* régészek, *Partiné Samu Viktória*, s *Hildné Csorba Bernadett* építészek végzik. Ezen munkálatoknak az elvégzése teszi lehetővé azt, hogy az alapítvány a felújításhoz szükséges források megszerzésére pályázatokon indulhasson.

A francia tábor felhívta figyelmünket arra is, hogy az ilyen formán működtetett műemlékek a régészeknek, építészeknek, kisegítő személyzetnek helyben megtartó munkahelyet teremtenek, turisztikai vonzerőként panziót, vendéglőt, kávézót tartanak el, eladhatóvá teszik a helyben megtermelt termékeket, feladattal látják el, ezáltal újabb emberöltőkre továbbörökítik a műemléket. Nem titkolt célunk, hogy kellemes életformát, egyben család közeli munkahelyet teremtsünk magunknak és másoknak.

Az épületegyüttest méltóképpen helyreállítva, emléket állítsunk a majorsági gazdálkodásnak és életformának, élő szabadtéri múzeumot alakítsunk ki, ahol a látogatók részt vehetnek a major hétköznapi életében, falusi turizmus keretében megszállhatnak a major szobáiban, a rekonstruált műhelyekben kézműves bemutatókat, alkotótáborokat tervezünk. A helyreállítással párhuzamosan, nagyobb szabású történeti monográfia megírásának céljából, megkezdjük a majorra vonatkozó írott források felkutatását, az élő, szóbeli hagyomány felgyűjtését.

Kellemes életformára vágytunk? Hát megkaptuk. A költözés éjszakája borzalmas volt. Sötétség, üvöltő szelek, szakadó eső, kongó termék és folyosók, a napot is elátkoztam, amikor felszálltam a távolsági buszra. Normális vagyok? Egy kicsi gyerekkel, a másikkal állapotosan, számottevőbb anyagi lehetőségek nélkül? Egy év telt el, amíg egyáltalán a szemem fel tudta fogni az épületek méreteit, lábam a távolságokat. De a hajnalok és a napnyugták az első perctől kezdve megejtően szelídek és szépek voltak. Aztán egymás után érkeztek emberek, akik itt születtek, itt nőttek fel, hogy elmeséljék, milyen paradicsomi gyermekkoruk volt. Elbeszélésük nyomán egy varázslatos hely emléke bontakozott ki.

Reggelente, ahogy viszem nagyobbik lányomat az óvodába, hálát adok a sorsnak, hogy ilyen gyönyörű tájban élhetek. Aztán megjönnek a segítőim, irány az udvartakarítás, a kisebbik gyermek egész nap mellettem játszik. Újra és újra feltekintek a munkából, a táj megunhatatlanul gyönyörű. Sokszor fáradt vagyok már, de az emberek előtt nem mutatom, ki kell bírni fél négyig. Megjön az óvodás, megyünk a tejért, a napnyugtát a lábas pajta szalmájába bújva csodáljuk. Vacsora, fürdés, alvás. Az éjszaka csendjében végre nekiülök pályázatot írni. Így múlik el egy nap.

Életünkben viszont *teljesen hiányzik a stressz.*

Néha meglátogatnak "pesti" barátaink. Irigykednek, no nem az épületre, nem a feladatra, hanem az életformára. Verbuválunk. Talán ez az életforma vonzó lehet másoknak is, s így egy újabb értékes épület menekülhet meg a pusztulástól. Az érdeklődőknek címlistát adunk.

Megmentésre váró épület van bőven. Az eredeti nagyállattartás, illetve baromfitartás csődje következtében ezek a majorságok az egész országban veszélybe kerültek, az épületek 1989 óta fokozatosan elvesztették funkciójukat. Ennek megfelelően a műemléki védettség alatt nem álló, az Aklizhoz hasonló értékekkel rendelkező majorokat folyamatosan bontják, *a minőségi építőanyagokat: extra méretű vörösfenyő és tölgy gerendákat, címeres bontott téglákat, padlástéglákat nyugat-európai várak és kastélyok felújítására szállítják el a külföldi kereskedők.* Ezek az épületek olyan gondossággal, műveltséggel, esztétikai és anyag igényteliséggel épültek meg, hogy a pusztai állagmegőrző fenntartás minimális költsége hosszútávon bőven megtérülne. Érthető az ellenvetés, minden elhagyott majorságot nem lehet turisztikai, gasztronómiai központtá, önkéntes műemléki táborrá alakítani (érdekes, Franciaországban lehet...) De gondoljuk meg, hogy mi történik, ha pár év múlva ismét szükség lesz Magyarországon az állattartásra, terménytárolásra. Műszakilag talán jó, de esztétikailag igénytelen lemez-pajták és lemez-istállók szennyeznek majd a tájat. Már állnak a példák! Mi magyarok pedig majd Nyugat-Európában ácsingózunk a megőrzött, s jól hasznosított udvarházak előtt, s irigykedünk. Ahogyan ez már lenni szokott. A kárpátaljai vörösfenyő gerendáinkat pedig megtekinthetjük az olasz várkastélyokban – 10 Euró-ért. ■

KITÜNTETÉSEK A MŰEMLEKI VILÁGNAPON 2007-BEN

I. A MŰEMLEKVÉDELEMÉRT FORSTER GYULA-DÍJ KITÜNTETÉSBE RÉSZESÜLT

- **DR. KRÄHLING JÁNOS** okleveles építészmérnök, a BMGE Építészettörténeti és Műemléki Tanszéke docense, volt dékán-helyettese a magyar műemlékvédelem területén kifejtett gazdag oktatói, kutatói, tervezői és publikációs tevékenységéért, valamint a hazai műemlékek és a műemlékvédelem nemzetközi elismertetéséért végzett munkásságáért.
- **HULYÁK ANNA**, Ybl Miklós-díjas építészmérnök, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Felügyeleti Igazgatósága volt városrendező szakreferense a történeti épületek helyreállítása és a városléptékű műemlékvédelem területén kifejtett tevékenységéért.
- **OLAJOS CSABA** volt főépítész, a Borsod-Abaúj-Zemplén megye, illetve az észak-magyarországi régió épített környezete megőrzése érdekében végzett sokoldalú gyakorlati és elméleti munkássága, a tájházak hálózatának kialakításában és a világörökségi helyszín Tokaj-hegylajka építészeti és táji értékeinek védelmezésében játszott szerepe elismeréseként.

II. A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉRT SCHÖNVISNER ISTVÁN-DÍJ KITÜNTETÉSBE RÉSZESÜLT

- **DR. BARKÓCZI LÁSZLÓ** régész kandidátus, a magyarországi kulturális örökség hiteles és szakszerű megóvásáért, közreadásáért, népszerűsítéséért, valamint hazai és nemzetközi megismertetéséért kifejtett rendkívül jelentős tudományos munkásságáért.
- **JÓSVAINÉ DR. DANKÓ KATALIN** régész-igazgató, a Magyar Nemzeti Múzeum sárospataki Rákóczi Múzeumának, illetve a monoki Kossuth Lajos Emlékmúzeumnak otthont adó műemlék épületegyüttesek példaértékű helyreállítása érdekében kifejtett közel két évtizedes kitartó szervező munkájáért és szakmai kutatói tevékenységéért.

III. A MŰEMLEKVÉDELEMÉRT FORSTER GYULA-EMLEKÉREM KITÜNTETÉSBE RÉSZESÜLT

- **BIHARI RICHÁRD** az alacskai református gyülekezet lelkesze, aki több éve lépésről-lépésre haladva óvja és állítja helyre templomukat.
- **A FÜZÉRENT ALAPÍTVÁNY**, amely évek óta sikeresen közreműködik a helytörténeti kutatások végzésében, a helyi hagyományok és nemzetiségi kultúra ápolásában, a falukép, tájkép és környezet védelmében, valamint a füzéri vár régészeti, állagmegóvási és helyreállítási munkáiban.
- **DR. ANTHONY GALL** ausztrál származású festőművész és okleveles építészmérnök, aki Kós Károly építészetének kutatása és publikálása mellett, az elmúlt évtizedben számos magyarországi és erdélyi, műemléki környezetben lévő új épület terveit készítette el.
- **ILLÉS SÁNDOR** plébános az egyházkerületbe tartozó templomok lelkiismeretes felújításáért.
- **A NYÉK-KURUCLES KÖZHASZNÚ EGYESÜLET**, amely 17 éves fennállása óta a Budapest II. kerület épített és természeti örökségének megismertetése, megőrzése, helyreállítása és védelme érdekében számos akciót indított.
- **SEBE ISTVÁN**, Magyarpolány volt polgármestere, aki jelentős érdemeket szerzett a település kulturális örökségének megőrzésében, hazai és nemzetközi megismertetésében.

IV. A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉRT SCHÖNVISNER ISTVÁN-EMLEKÉREM KITÜNTETÉSBE RÉSZESÜLT

- **ACKERMANN KÁLMÁN** pilisszentkereszti plébános, ciszterci esperes a helyi régészeti emlékek megmentése és méltó megőrzése érdekében kifejtett harminc éves áldozatos tevékenységének elismeréséért.
- **DR. BUDAI AURÉL** építészmérnök kandidátus a műemlékek hiteles megőrzése terén kifejtett több évtizedes tervezői, oktatói és publikációs tevékenységéért.
- **HARSÁNYI ESZTER ÉS KUROVSZKY ZSÓFIA** okleveles festő-restaurátorok a régészeti leletek feltárása, konzerválása és bemutatása terén kifejtett eddigi közös tevékenységük és az általuk alkalmazott újító megoldások elismeréseként.
- **HARSÁNYINÉ VLADÁR ÁGNES** Ybl-díjas építészmérnök Pannónia római kori építészeti emlékeinek megőrzése terén kifejtett több mint négy évtizedes kimagasló tervezői munkásságának elismeréseként.

DERCSÉNYI DEZSŐ SAJTÓDÍJ

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke posztumusz Dercsényi Dezső Sajtódíjat adományozott *Szilágyi A. János* újságírónak. Napilapos újságíró volt a szó teljes értelmében. Hírlapíró, akinek fontos volt, hogy szakterületén mindig tájékozott, naprakész legyen, hogy pontosan tájékoztatni tudjon. Nekünk, műemlékeseknek sokat segített munkájával. Mindig megkereshettük, ha megírásra érdemes témánk volt, s ő is keresett minket, ha úgy érezte, valamiről tudnia kell, hogy frásával, a szó erejével tehet valamit az örökségvédelemért. Munkája nemcsak lapjának, a Magyar Hírlapnak és az olvasónak, de az örökségvédelemben dolgozóknak is hiányozni fog.

Fotó: Bélavári Krisztina

A kitüntettek és díjazottak a Parlamentben

VILÁGNAPI ÁLLÁSFOGLALÁS

ELFOGADTA A MŰEMLEKI VILÁGNAP CIVIL FÓRUMA

A 2007. évi Műemleki Világnapon rendezett ünnepi eseményen sz. épített örökség megőrzése érdekében tevékenykedő civil szervezetek és a műemlékvédelem hivatásos művelői a szakmai és társadalmi tevékenység szerepével, eredményeivel, problémáival, valamint a további sikerek eléréséhez szükséges legfontosabb célok és teendők megfogalmazásával foglalkoztak.

Hazánk közel tizenkétezer egyedileg védett épülete, épületegyüttese, illetve területe, továbbá örökségünk több tízezer helyileg védett, illetve védendő értékének fennmaradása érdekében az illetékes állami intézmények és szervezetek, önkormányzatok, tulajdonosok, kezelők és a társadalom egészének összehangolt lépéssorozatára van szükség.

A jelenlevők egyhangúan elfogadott álláspontja szerint az épített örökség, a műemlékek nem csupán a múlt emlékeinek számíthatnak, hanem fenntartható helyi, kistérségi és regionális fejlesztések integrált részei, a turisztikai vonzerő növelésének és ezen keresztül új munkahelyek teremtésének eszközei, valamint a lakosság megtartó erejét fokozó erőforrások.

Ebből következően a fórum fontosnak tartja, hogy

A szabályozási tervek figyelembe vegyék a települések történetileg kialakult szerkezetét, beépítési módját, intenzitását és egyéb örökségi értékeit;

Az új településfejlesztések és beruházási tervek előkészítéseként értékleltár készüljön;

A műemlékek felújítását, megőrzését szolgáló érvényes szakmai szabályok egyértelmű jogi és pénzügyi szabályokkal egészüljenek ki;

A kormányzat az értékmegőrzést megfelelő ösztönző és támogatási rendszerrel – például adókedvezménnyel – segítse.

Budapest, 2007. április 18.

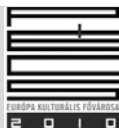
ICOMOS-DÍJ 2007

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága a bíráló bizottság javaslatára

- a Győr, Széchenyi tér 9. sz. Szent Ignác templom rekonstrukcióját a főhajó hiteles és esztétikusan helyreállításáért,
 - a veszprémi Dubniczay-ház műemleki elveket tiszteletben tartó helyreállításáért és méltó funkcióválasztásáért, valamint
 - a Budapest Eötvös utca 13. volt Hatvani Deutsch palota épületének helyreállítását, a gondos előkészítésért, az épület karakterének és értékeinek megőrzéséért
- ICOMOS-díjban részesítette.

CITROM-DÍJ 2007

- Vác város főterének a meglévő barokk értékeket figyelmen kívül hagyó és a hitelességet mellőző helyreállításáért,
 - a nyírbátori Báthory várkastélyt a legfélrevezetőbb helyreállításért és a hasznosításért, valamint
 - az esztergomi Északi Kanonoksort az értékeket semmibe vevő felújításért, továbbá a legkedvezőtlenebb hasznosításért
- a bíráló bizottság Citrom-díjban részesítette.

A 2007-ES FELVEZETŐ ÉV TARTALMI ÍVEI

Különös, de kifejező címben foglalták össze az Európa Kulturális Fővárosa Pécs – 2010 szervezői azokat a teendőket és feladatokat, amelyeket 2010-ig el kell látni, illetőleg meg kell valósítani. Kezdetben, távolból legalábbis, minden úgy tűnt, hogy a város simán veszi az akadályokat. Aztán sűrűsödtek a bajok, amelyeket személyi változások (is) követtek. De mára mintha egyenesbe jutott volna Pécs – erről tanúskodnak a tartalmi ívek.

A 2008-2010 évekre tervezett programok tartalmi keret-koncepciójának részletes kidolgozása ez év következő hónapjainak feladata. A 2007-es év EKF-programjainak összeállításánál olyan "tartalmi ívek" mentén folytattuk a tervezést, amelyek a pécsi EKF-pályázat legfontosabb pillérei, vagy rögzítik a pályázati cím elnyerése óta kialakult vagy megismert fontos szempontokat.

■ A 2010 – ELŐKÉSZÜLET:

A *kormányzati támogatásra javasolt programok* egyik legfontosabb elemét jelentő, és a támogatások nominális értékben is a legmagasabb hányadát kitevő programok. "E programok támogatásával elsődleges célunk, hogy olyan helyi, illetve országos kezdeményezésű projekteket támogassunk, amelyek hosszú távú kulturális együttműködések kiindulópontjai lehetnek, illetve olyan rendezvények, fesztiválok, kulturális események kifejlesztése, amelyek 2010-ben és azt követően a régió kulturális iparának húzó eseményeivé válhatnak." Az előkészület jelentheti tehát a "Határtalan város" pécsi EKF-pályázatban megfogalmazott bizonyos tartalmi elemek évről-évre való hangsúlyos megjelenését egy-egy program segítségével, *(ilyenek a pécsi baubauslerek munkásságát, valamint a Baubaus és a magyar művészet kapcsolatát bemutató kiállítások vagy a Mozart-kortárs Lickl György életművének feldolgozása és kiadása)*, illetve egy konkrét esemény, fesztiválprogram folyamatos fejlesztését *(pl. Pitch-fórum, Pécsi Nemzetközi Táncalálkozó)*. 2010-es előkészülethez tartozik olyan rendezvények kiemelt támogatása is, amelyek a maguk műfaján belül megerősíthetők, vagy újrapozícionálhatják Pécsét és régióját.

■ TANÍTÁS-TANULÁS

"A 2007-es "Tanulás és tanítás éve" koncepciójának megfelelően olyan programokat javasoltunk kormányzati támogatásra, amelyek jelentős mértékben kapcsolódnak a fiatalabb nemzedékek művészeti neveléséhez". *(Ilyenek a tudományos konferenciák vagy például a IX. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál)*.

■ DÉLI KULTURÁLIS ÖVEZET

"A pécsi Kulturális Főváros-év egy európai határvidéknek – a Trieszttől Tuzlán át Temesvárig húzódó déli kulturális övezetnek – a nyugatitól eltérő kulturális tapasztalatát kívánja megmutatni". A DKÖ koncepció tartalmi felépítése már a 2007-es évben megkezdődik, olyan kulturális együttműködések, közös produkciók, valamint fesztiválok megalapozásával *(pl. Kelet-nyugati Átjáró – Balkán Világzenei Fesztivál és I. Találkozó a Balkán Kapujában Interdiszciplináris Konferencia és Összművészeti Workshop)*, amelyek a további fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy Pécs a fentebb jelölt európai határvidék egyik legjelentősebb művészeti-kulturális regionális központjává váljon.

■ NEMZETKÖZI PROGRAMOK

Közül általában olyan programok tartoznak ebbe a tartalmi ívbe, amelyek jelentős nemzetközi kulturális teljesítmények pécsi bemutatását, vagy Pécshez kapcsolását teszik lehetővé *(például "Artists in Residence" irodalmi ösztöndíj)*.

■ EKF-SEMLEGES

"A 2007-es programév tervezése során azokat a programokat illettük ezzel az elnevezéssel, amelyek nem témájukkal, tartalmi összetevőikkel, hanem országos jelentőségük tekintetében kapcsolódnak az Európa Kulturális Fővárosa-programhoz és Pécs városához. *(pl. POSZT)*"

■ RÉGIÓ-PROGRAMOK

Az "Európa Kulturális Fővárosa – Pécs 2010" programmal a pécsi kulturális eredmények több magyar városban, valamint Pécs közvetlen régiójában történő megjelenítésével a program országos ismertségének növelése mellett, más városokkal való kulturális együttműködés kialakítása a célunk. Fontos azonban, hogy 2010-ig növekvő mértékben, 2010-ben pedig jelentős részvétellel Pécsen, és a nemzetközi szinten is megjelenjenek az ország egyéb régióinak, valamint a kulturális főváros címre korábban pályázó városok kiemelkedő művészeti-kulturális teljesítményei. *(Szegeddel közösen tervezett programok, Pécsi megjelenések a Kultuccában és az AKKU eseményein, Miskolc megjelenése az Ungarischer Akzent rendezvényein)*.

■ RUHR-ISZTAMBUL 2007

A tartalmi ív tartalmazza azokat a kulturális együttműködések is amelyek 2010 másik két kulturális főváros projektjével, a Ruhrvidék és Isztambul, valamint más kulturális fővárosok szereplőivel kapcsolják össze Pécsét. Ezek a törekvések alapozzák meg azt a széleskörű kulturális és turisztikai együttműködést, amely minden bizonnyal jellemzi majd a három kulturális főváros programot 2010-ben. *(pl. 2007-es nagyszabású és luxemburgi Pécs-programok)*

■ CIVIL SZFÉRA ÉS LAKOSSÁG

Célunk Pécs és a régió fiataljainak felkészítése a 2010-es évre: hogy ne csak nézői, hanem jelentős százalékban aktív résztvevői legyenek az eseményeknek. A felnőtt lakosság folyamatos bevonása a programokba ugyanilyen fontos. A másik jelentős terület a civil közösségek szervezésében megvalósuló kulturális programok támogatása és fejlesztése. A programok a tényleges kulturális kínálat részei, fejlesztésük hosszú távú célja a kulturális ipar és a kulturális turizmus fejlesztése, és a városi, megyei kulturális intézményhálózattal való, a jelenleginél számottevően erősebb együttműködésük elősegítése. *(pl. Varázskert rendezvények, Feketén-fehéren nap, Versmegálló projekt, "Együtt kerek a világ": Fogytékossággal élők Pécs EKF-ért, A Vidámpark kulturális célú hasznosítása – Összművészeti Alkotótábor és Fesztivál)*.
– EKF –

VÁLOGATÁS A 2007-ES ÉV LEGJELENTŐSEBB EKF PROGRAMJAI KÖZÜL:

- Pécsi Tavasz Fesztivál 2007
- IX. Európai Zenei Ifjúsági Fesztivál
- Kelet-nyugati Átjáró – Balkán Világzenei Fesztivál
- Palkonya – Európa Kulturális Falva
- XII. Európai Bordalfesztivál
- Varázskert rendezvények
- Kortárs Magyar Fotográfia Biennále 2007
- Visszaszámláló óra felállítás a városban
- "Utazás a török félhold körül" – Összművészeti montázs a török kultúrából
- Nagyszabású Filharmonikusok vendégszereplése Pécsen
- Az "Európa lelke" kezdeményezés városok és régiók szakcéljainak pécsi nemzetközi konferenciája ■

Idén április 26-án tette közzé Az Europa Nostra hágai központja az Europa Nostra Örökségi díj – "Europa Nostra Heritage Awards/Prix du patrimoine" – idei kitüntetettjeinek listáját, amelyre két magyar műemlék, a budapesti New York palota és a Feriegy 1 terminál is felkerült. Az ünnepélyes díjátadás 2007. június 8-án a stockholmi Városházán lesz.

EUROPA NOSTRA 2007

Az Europa Nostrát az Italia Nostra kezdeményezésére néhány civil műemlékvédő szervezet alapította az Európa Tanács párizsi központjában 1963-ban. A szervezet 1991-ben egyesült az 1949-ben alakult Nemzetközi Várszövetséggel (IBI), a híres európai várak és kastélyok tulajdonosainak társaságával: azóta hivatalos elnevezése Europa Nostra/IBI. 1990. óta Henrik királyi herceg, Margit dán királynő férje az Europa Nostra elnöke. Az Europa Nostra fő célja kontinensünk építészeti és természeti örökségének védelme és értékeinek megőrzése, a történeti környezet minőségének javítása, a "történeti szemléletű" építészeti tervezés, terület- és településrendezés színvonalának emelése. Hazánkban az 1970-es években megindult a civil műemlékvédők szerveződése. A városi és falusi védő- és szépítő egyesületek 1980. május 28-án Városvédő- és Faluvédő Szövetsége Hungaria Nostra elnevezéssel 1991-ben csatlakoztak az Europa Nostrához.

1978-ban alapította a szervezet az Europa Nostra Örökségi díjat – "Europa Nostra Heritage Awards/Prix du patrimoine" – a legkiemelkedőbb helyreállítások, természeti értékek szakszerű megújítása és a történeti környezetbe legjobban illő új épületeket jutalmazására. 1992. óta 12 tagú zsűri bírálja el a pályázatokat. Évente legfeljebb hat érmet és harminc oklevelet ítélnek oda. A díjnyertes épületekre bronz plakett kerül.

EUROPA NOSTRA ÉREMMEL TŰNTETTÉK KI

■ A NEW YORK PALOTA MŰEMLEKI KUTATÁSÁÉRT, HELYREÁLLÍTÁSÁÉRT

KALÓ JUDIT építész vezető tervezőt és HILD CSORBA BERNADETT építész tervezőt, GIANCARLO MUNARI projektvezetőt és VADAS FERENC művészettörténészt.

Az Erzsébet körút 9-11. a New York Life Insurance Company szék- és bérházaként épült 1892-1894-ben, Hauszmann Alajos irodájában készült tervek alapján. A kisebb részt irodai, nagyobb részt lakó funkciónak szánt épület az építető presztízsének növelésére emlékszerű megjelenést kapott, amit nemcsak építészeti eszközökkel, hanem a társzművészeti ágak erőteljes bevonásával értek el. A neobarokk stílusú, palotaszerű épület homlokzati megjelenését tornya teszi karakterisztikussá, melynek fő funkciója a figyelemkeltés. A főhomlokzat szobordíszének ikonográfiai programját az építetőhöz szabták. Nevezetessé – túlzás nélkül mondhatni: világhírvé – azonban nem a palotarész tette az épületet, hanem a kávéház. A földszint legnagyobb részét elfoglaló térsor a leggazdagabb neobarokk enteriőrök egyike a városban. Az intézmény a századfordulón

jutott legendás hírehez, amikor a Harsányi testvérek bérlete idején irodalmi kávéház lett.

A Boscolo Group 2001-ben vásárolta meg a palotát azzal a céllal, hogy luxus szállodát alakítson ki benne. Létrehozta a New York Palace Kft.-t a beruházások bonyolítására Giancarlo Munari építész vezetésével, s megbízta az Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központot, Kaló Judit építész vezető tervezőt, Hild Csorba Bernadett építész tervezőt a műemléki tervek (www.amrk.hu), Németh Tamás, 2004-től Benyó László építész az engedélyezési tervek elkészítésével. A szálloda belsőépítészeti terveit Maurizio Papiri, Massimo Iosa Ghini, a kávéház bútorait és a szivarbárt Adam Tihany készítette. (Részletesebben lásd az ÖRÖKSÉG 2006. júniusi számát.)

■ A BUDAPEST FERIHEGY I. TERMINÁL HELYREÁLLÍTÁSÁÉRT

DR. JAKLICS ERVIN építész (Lakóterv Kft.) OBERMAYER ISTVÁN építész (Ober-Art Bt.) és SZÉCSI ZSOLT építész (Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ). A műemléki belső terek és bútorok kialakításáért TAKÁCS LÁSZLÓ † belsőépítész és SZÉCSI ZSOLT építész.

A megvalósításra a Magyar Építő Rt., Hérosz Építő Rt., valamint a Rezonátor Rt. által kivitelezői konzorcium jött létre. A beruházás műszaki és pénzügyi menedzselési feladatait a Budapest Airport ZRt. szakemberei, Németh Antal Fejlesztési igazgató, Háklár László Fejlesztési Főmérnök) látták el.

A Magyar Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 1939. szeptemberében pályázatot írt ki a Pestszentlőrinc, Vecsés és Rákoskeresztúr határában a Feriegy puszta és a Szemeretelep közötti területen építendő közforgalmi repülőtér forgalmi épületének megoldására. A pályázatot ifj. Dávid Károly alkotása nyerte el. Az akkori elképzelések szerint 1941-42-re szeretnék volna befejezni repülőtér felépítését. A kiviteli rajzokat 1942. első felében készíthette ifj. Dávid Károly és Szabó Márton. Az 1944-es német megszállás következtében a repülőtér háromszor érte szövetséges légítámadás melynek eredményeként megsemmisült a két oldalszárny. A háború után

a Közlekedésügyi Minisztérium a hároméves tervben (1947-49) "beállította" a repülőtér felépítését, hogy a forgalom már 1949-ben elindulhasson. A repülőtér kivitelezése 1947-ban újraindult, de hivatalosan 1950. május 7-én adták át a forgalomnak az épületet. Az "A" és a "B" oldalszárnyak befejezéséhez a tervek 1956-ban készültek el.

Az eltelt évtizedekben történt hozzáépítések és a belső átalakítások, bár növelték az épület átbocsátó képességét, de elvették annak eredeti szépségét, egyszerűségét és teljesen torz egyveleget hoztak létre. Nyilvánvalóvá vált, hogy több új épület építése szükséges a következő évtizedekben. 1980-ban átadták az új 2A terminálepületet és a 90-esével elejére elkészült a 2B Terminál is. Az évekig használaton kívül maradt az I. terminál teljes rekonstrukciójának komplex műemléki tervezése 2004-ben indul el. (Részletesebben lásd az ÖRÖKSÉG 2005. szeptemberi számában.) ■

BUGÁR-MÉSZÁROS KÁROLY

TURISTAÚT – CÉLPONTFEJLESZTÉS KASTÉLYOKKAL BÉKÉS MEGYÉBEN – II.

(AZ ELŐZŐ, ÁPRILISI SZÁMUNKBAN KÖZÖLT TANULMÁNY FOLYTATÁSA)

Békés megye egyes kisebb kastélyai építészeti értékeik, illetve nevezetes építetőik, lakóik vagy építészeik révén országos érdek-
lődésre tarthatnak számot.

A "Magyar nábob" *gróf Wenckheim József Antal* (1780-1852) volt a családban az idősebbik fiú, a vagyon megosztásakor Kígyós és Békés birtokokat kapta, míg öccse, *Ferenc* (1785-1838) kezére jutott Gyula és kastélya, ahol az Erkelekkel magas kultúrát épített ki.

Ferenc feleségével, *gróf Pálffy Borbálával* főúri életet élt, négy fiuk született. József Aradra ment, polgárként élt, megyei jegyzőként dolgozott a közigazgatásban, két kisnemesi, illetve polgári származású felesége is gyermektelenül halt meg. Aradról 1820 körül elköltözvén *Békésen* épített nagy városi házat vagy más néven *fő téri kiskastélyt*. Majd az 1840-es évektől már Kígyóson élt, ahol a kiskastély a templomdomb körüli Nagymajorban már alkalmas lehetett király fogadására is 1857-ben. Kígyós nagykastélya újabb, de a *Békési "Nagyház"* biztosan a titokzatos puritán polgárfőúr izgalmas otthonaként volna bemutatatható.

Már az épület is különleges és célszerű, kéthajós, elegáns, boltozott boros- vagy seres pincéje fölé a magasföldszinten épült ki a főúri férfi és női lakosztály boltozott helyiségsorával (ahol a díszítőfestéseket még nem kutatták meg, és minden bizonynyal

olyan színvonalúak, mint a W. József és Ferenc által 1804-ben építtetett gyulai *100 éves* cukrászdaházban, vagy amelyeket Ferenc gyulai kastélyában már feltártak). A lakosztályok fölött egy magtáremelet, e fölött pedig a magas kontyolt tetőben további két magtárszint kapott helyet. Békés főterén álló ház kertje a Körösig ért le, és nyilván ott állt a gazdagróf bárkája is, amelyen terményeit szállította. A békési "Nagyház" már évtizedek óta múzeum. Kéthajós boltozott pincéjében a megye leghangulatosabb étterme működött, majd bezárt. A múzeum általános profilú, néprajzi, várostörténeti és természetrajzi, így a kiállított értékeknek nincs kapcsolata az építészeti kerettel. (Váltani kell, meg kell lovagolni a regényes legendát. Rekonstruálni kell a "Magyar nábob" ifjabb kori otthonát, ez megsokszorozhatja Békés város vonzerejét. A mai helytörténeti kiállítás a lakosztályok feletti azonos alapterületű magtáremeleten jól elhelyezhető volna.)

Főtéri, hosszan elnyúló, földszintes *nagykastélyt* találunk *Körösladányban* is. A kastéllyal egyvonalban álló, 1784-es évszámmal jelzett serház léte utal arra, hogy 18. századi épület-együttessel van dolgunk. Ez a Wenckheim bárói ág székhelye. A kastély előtti főtér eredetileg nyírt sövénnyel is gazdagított 20 ha-os kastélypark volt. A kastély mögött közvetlenül a Sebes-Körös folyik. A folyó másik oldalán pedig a régi Körös ágak

Az Ybl-tervezte Bélmegyér-fáspusztai Wenckheim Béla-vadászkastély

zugaiban vadban gazdag, hatalmas erdő-ség húzódik Dongó-hát és Körös-zug nevek alatt. A kastély nevezetes lakója *báró Wenckheim József* (1778-1830) a "Nábob" elsőfokú unokatestvére volt. Aradon a báró volt a főispáni helytartó, a nábob pedig a megyei jegyző. József báró kezdte meg a Körösvidék vízrendezési munkálatait, és lótenyésztési szakkönyvet is írt 1815-ben, de időt szakított (1818-ben) a gyulai kastély színpadán színészként való fellépésre is – Erkel József társaságában. 1826-ban *Mária és Paulina* lányai léptek színpadra a gyulai kastélyszínházban. József báró fia, *Béla* (1811-1879) is természetesen fellépett a kastélyszínházban, az ő kiváló alakja Jókainál Szentirmay Rudolf személyében örökítődött meg. Béla Széchenyi István hí követője volt, szenvedélyes hazafi, Békés megye harcias reform országgyűlési követje; alispánja majd főispánja; az 1848-as forradalom megyei vezetője, majd visszavonul. Deák követője lesz, 1860-tól újra főispán, 1867-69 belügyminiszter, 1871-79 a király személye körüli miniszter, közben 1875-ben fél évig miniszterelnök. Kiváló jelleme és tudása miatt mind a magyarok, mind az osztrákok megbíztak benne, ami a kettős állam közös fejlődése szempontjából rendkívül fontos volt.

Wenckheim Béla valamikor az 1830-as években készíttethette a körösladányi kastély rendkívül ritka, a biedermeier bútorok finomságát követő intarziás ajtókereteit. Majd az 1850-es évek beli visszavonultságában tervezette és építtette Ybl Miklóssal a körösladányi kastély mögötti erdőn túl fekvő *Bélmegyér-fáspusztai* emeletes tornyos, neogótikus romantikus vadászkastélyát. Így a körösladányi kastély és a fási vadászkastély funkcionális művelődéstörténeti együtttest alkotnak, kettős turisztikai célpontot képeznek.

Főtéri földszintes *Wenckheim kastély áll Mezőberényben* is. Az 1790-es évek stílusjegyeit hordozó kastélyhoz egykor nagy park és a park végében *kerti pavilon* tartozott egy sövényből nyírt labirintus mellett. Valamikor az 1960-as években a kastély és a pavilon közé lakótelepet építettek, a kastélyt iskolának és könyvtárnak használták.

A kastélynak megfoszthatatlan történeti jelentősége, hogy *Festetics Selestina* ebben az épületben tartott fenn leánynevelő intézetet, ahol *Szendrey Júlia* készült fel a felnőtt életre. *Petőfi Sándor* barátjánál, *Orlay-Petrich Soma* festőművésznél több nyáron is tartózkodott Mezőberényben – erről még festmény is készült – ott színlelőadást is tartottak, és Júlia már innen ismerhette Petőfit.

A kastély belsejében megidézhető a leánynevelőintézet légköre, ugyanakkor ez alkalmat adhat arra is, hogy ott protokoll tanfolyamokat is tarthassanak. A mai helytörténeti múzeum az oldalszárnyakba húzódhat.

Békés megye északi, az egykori Bihar megyéből "örökölt" részén, *Geszten* találjuk a nevezetes *Tisza* család ősi fészket. Ahogy a család az 1700-as évek közepén jogi úton visszaszerezte geszti birtokát, 1761-ben már állt az a mansart-tetős *nemesi kúria* otthona *Tisza I. Lászlónak* és ifjú feleségének. A kastély továbbépítése összefüggésben lehetett *Tisza II. László* (1765-1831) és *gróf Teleki Katalin* (1877-1820) 1795. évi esküvőjével. Ekkor vette fel a kastély középemeletes mansartkupolás alakját, megőrizve jobb oldalszárnyaként a régi kúria épülettestét. A kastélyhoz oldalazva hosszan elnyúló angolkert csatlakozott. A kertben ma is áll a kis kunyhó, ahol *Arany János* órákat tartott az általa nevelt *Tisza Domonkos* fiatal költőnek.

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy Magyarország

Lökösháza – Bréda-major, a palladiánus Vásárhelyi-kastély

aránykorának miniszterelnökét 1875 és 1890 között a kastély adta *Tisza Kálmán* (1830-1902) személyében. Öccse, *Lajos* (1832-1898) a Fővárosi Közmunkák Tanácsa alelnökeként tevékeny részese volt a historizáló Budapest építészeti megkomponálásának; 1879-es árvíz után Szeged újjáépítésének, majd a budapesti Országház építkezésének legfőbb vezetője volt. (Csak hogy a két legkiválóbb geszti említsük.)

A geszti kastély falfületei kutatatlanok, egykori empire hálószoba berendezése az Iparművészeti Múzeumban van. A kastélyt is szakszerű helyreállítás és berendezés után be kell vonni az idegenforgalom áramába.

A másik határszéli kincsünk *Lökösbáza*n árválkodik, a *Vásárhelyi-Bréda kastély*. Különlegessége legkiválóbb művészettörténetészeink, így *Zádor Anna* érdeklődését is felkeltette, mivel itt az 1800-as évek eleji empire korban elkészítették Palladio vicenzai Villa Rotondájának mását. A kastély közepén itt is énekes-galériás kupolaterem van, és égtájként egy-egy négyoszlopos timpanonos portikusz épült, amiből három ma is áll. A tudományos kérdés az volt, hogy itt közvetlen olasz hatás érvényesül vagy pedig angol-palladiánus törekvések hazai vetületével állunk szemben. Helyreállítva ez az épület nemzetközi érdeklődés célpontja is lehetne éppen a fentiek miatt.

Végül, de nem utolsó sorban meg kell emlékeznünk a *békéscsabai Omaszta kúriáról-kiskastélyról*, amely ma már múzeum, egyesítve Munkácsy Mihály ifjúkorának családi otthonát és annak eredeti berendezését a mester festészetének bemutatásával és a kiskastélyok gondozása szellemi központjával is.

A turisztikai célpontok számának akkorára kell növekednie, hogy "turisztikai csomagként" minél hosszabb időre marasztalja a vendéget. Ezeket a célpontokat nem megyénkénti vagy régiókénti centrális rendszer tagjaként célszerű "tálalni", hiszen a turisták nem ismerik a közigazgatás határait, hanem *országos bálózatot alkotva láncra fűzve* kell ajánlani az országhatár bármely pontjáról belépő, vagy akár a főváros repülőterétől induló vendégeknek. Ezzel is ösztönözve őket az ország körbejárására. ■

A védett műtárgyak állami elővásárlására felhasználható keret hivatali vezetői döntés határozta meg, összegét a megelőző évi keret felében, 5 millió forintban állapítva meg.

BUZINKAY PÉTER

VÉDETT MŰTÁRGYAK ÁLLAMI ELŐVÁSÁRLÁSA

A 2006. ÉVI KERET FELHASZNÁLÁSÁRÓL

A pénzügyi szabályzatok és a gazdálkodási viszonyok következtében a keretet 2006. őszétől kezdve használhattuk fel, és azt még az idén, a januári utolsó vásárlással ki is merítettük.

A vásárlásoknál a fenti elővásárlási keret a műtárgyak teljes vételárát fedezte, a közgyűjteményekkel való költségmegosztásra – sajnálatos módon – a hatályos jogszabályok értelmében ezúttal sem volt lehetőség. Ugyanakkor az ügyintézés menete a már 2005-ben egyszerűsített eljárás szerint történt, a keret felhasználásáról – az elnöki utasítás értelmében – a műtárgyfelügyeleti irodavezető döntött.

A keret felhasználásával összesen

- 4 közgyűjtemény,
- 4 alkalommal,
- 30 darab védett műtárggyal gyarapodott, melyből 3 db egyedileg és 27 db gyűjteményi darabként állt védelem alatt.

A 2006. évi keret felhasználása több ponton is eltért a korábbi gyakorlattól.

Az állami elővásárlásokat ezúttal többségében nem a közgyűjtemények kezdeményezték, hanem a hivatali eljárásaink közben felmerült lehetőségekkel, saját kezdeményezésre használtuk ki a műtárgyfelügyeletnek ezt az európai gyakorlatban is szélesebb körben elfogadott eszközét.

Hosszan elhúzódó védési eljárás lezárultával sikerült a nemzetközi gyűjtői, kereskedői világban is ismert egykori Novomeszky-gyűjtemény 27 darabos fotótechnikai eszköz-anyagának külföldre vándorlását megakadályozni. Az anyag jó kiegészítője lett az e téren meglehetősen hiányos közgyűjteményi műtárgyállománynak. Ugyancsak hivatali eljárás nyomán szereztünk meg Gyulay Pál irodalomtörténész, kritikus (1826-1909) hagyatékából egy Arany János által Petőfinek dedikált kötetet. A harmadik elővásárlás, egy festmény, nemcsak a tárgy jelentősége miatt volt fontos számunkra. Az 1800 körüli magyarországi képzőművészet ezen szép emléke ugyanis egy 12 darabból álló hónap-allegória sorozat tagja, s a sorozat másik négy darabját már hosszabb ideje a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán láthatjuk. A festmény hivatali munkánknak is tárgya volt már az elmúlt években, amikor 2005 tavaszán engedély nélküli kivitele miatt indítottunk eljárásokat, igénybe véve a rendelkezésre álló valamennyi csatornát (rendőrségi, EU tagállami kulturális-hatósági együttműködés, igazságügyi, Interpol stb.). Bár a festmény visszaszerzésére tett kezdeményezéseink nem jártak sikerrel, de a tárgyat végül egy magyar gyűjtő a bécsi árverésen "visszavásárolta", s itthon jelezve a hazaérkezését és újraeladását, élthettünk az elővásárlás jogával.

A negyedik darab, Széchenyi gróf, a "legnagyobb magyar" halotti jegyzőkönyve pedig vitathatatlanul a közgyűjteménybe való "nemzeti ereklyék" körébe tartozik. Az iratot már évek óta eladásra kínálta a tulajdonos antikvárius (így is került védettség alá), és most, 2007. elején vevőt is talált rá. A vevő által kialakított ár (a korábbi eladási áránál jóval alacsonyabb összeg) az állami elővásárlási keret nagyságához viszonyítva is "kezelhető" volt, így élni tudtunk a váratlanul jött lehetőséggel úgy, hogy a leendő vevő sem vitatta a közgyűjtemények elsőbbségét és az elővásárlás állami "előjogát".

Meg kell említenünk, hogy amíg a műtárgyak ára az elmúlt években folyamatosan emelkedő irányt mutatott, addig az állami elővásárlásra elkülönített összeg evvel éppen ellentétesen alakult: 2000-ben: 20 millió Ft, 2002-ben: 10 millió Ft, 2003-ban: 5 millió Ft, 2005-ben: 10 millió Ft, de a 2006. évre viszont ismét csak 5 millió Ft jutott, míg a 2007. évi költségvetésben erre már nem is különítették el keretet.

"MŰTÁRGYAK ÁLLAMI ELŐVÁSÁRLÁSÁNAK 2006. ÉVI FEDEZETE" CÍMŰ KERET FELHASZNÁLÁSÁVAL VÁSÁROLT MŰTÁRGYAK

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYE SZÁMÁRA [EGY GYŰJTEMÉNY, ÖSSZESEN 27 TÉTEL]:

27 db fotótechnikai eszköz az egykori Novomeszky-gyűjteményből (Érték: 1.000.000,- Ft):

- 1.) Globica fémváz, állványos műtermi kamera ~13x18 cm-es képméretre C. Zeiss Tessar (f=4,5/210) objektívvel;
- 2.) Faváz, alapdeszkás turistakamera ~11x11 cm-es képméretre gyártói jelzet nélküli vázzal és objektívvel;
- 3.) Vetítőprizma konzoljával (vsz. egy camera lucida része);
- 4.) Fa lemezkazetta ~25x30 cm-es képméretre;
- 5.) Faváz, 3-kazettás, lemezes, boxfényképezőgép ~10x13 cm-es képméretre objektív, zárszerkezet és gyártói jelzetek nélkül (a gépvezérlő repedt);
- 6.) Faváz, bőr-gyűjtőzsák, lemez-váltótáras, boxfényképezőgép;
- 7.) Thornton-Pickard rendszerű fg. redőnyzár objektív nélkül;
- 8.) Binokuláris látcsőre hasonlító kiviteli "Stereo Diaskop" (sztereo-képnéző) Buschtól;
- 9.) Stereoscope, Verascope Richardtől (Párizs);
- 10.) Ica A.G. gyártmányú, váltótáras sztereo-képnéző dobozával ~1900-ból;

- 11.) Bausch & Lomb gyártmányú fg. objektív (gysz.: 30050005);
- 12.) Vis a Portrait vis a Paysage fg. objektív (hibás)
- 13.) Typ 102 Hulcher 70-es felvevőgép (gysz.: 191);
- 14.) Josiah T. Chapman, Manchester gyártmányú diavetítő ~8x8 cm-es képméretre utólag beépített villamos fényforrással, vetítőobjektív nélkül, rossz állapotban;
- 15.) Vetítőtükrös nagyítóval, díszes esztergált fakeretben, állvánnyal;
- 16.) Faváz, lemezes, boxfényképezőgép ~10x13 cm-es képméretre mattüveges képképes, kazetták és objektív nélkül ~1880-ból (gysz.: 79);
- 17.) The Hawk-Eye faváz, papírtekerces boxfényképezőgép ~9,5x12 cm-es képméretre (Boston Camera Manufacturers, gysz.: 537);
- 18.) Gramophone-Cinema (sztroboszkóp) 5 db. papír-képkoronggal;
- 19.) Panorámafejes fg. statív (Barlebach, Mulda gyártmány)
- 20.) Panorámafejes kameraállvány cm és beosztásokkal gyártói jelzetek nélkül
- 21.) Statív fából turistakamerához a XIX. századból;
- 22.) Fémbejű súlyos golyó nyéllel lapítási, hengerlési célra;

- 23.) H. Ernemann gyártmányú, favázú sztereo-képnéző ~1910-ből;
- 24.) Verascope márkanévű, fémtestű (all-metal) sztereo-fényképezőgép ~1895-ből;
- 25.) Beau Brownie No 2 márkájú rollfilmes fg. ~1930-ból;
- 26.) EKC No 1A Gift Kodak rollfilmes fényképezőgép díszes fa tokjával ~1930-ból;
- 27.) EKC No 2 Kodak Camera ~1889-ből.

A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYE SZÁMÁRA [ÖSSZESEN 1 TÉTEL]:

Sand: Mauprat I-II. köt. Bruxelles, 1837, Meline Cans et Compagnie [148 x 98 mm nagyságú, jó állapotban lévő, benne Arany János Petőfi Sándornak címzett dedikációjával] Érték: 500.000,- Ft

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA GYŰJTEMÉNYE SZÁMÁRA [ÖSSZESEN 1 TÉTEL]:

Köpp, Farkas (Wolfgang) (Kismarton, 1738-1807, Bécs): Augusztus hónap allegóriája (mésző, gipsz, enyv, tus, földfesték, 25x32,5 cm) Érték: 1.546.350,- Ft

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR GYŰJTEMÉNYE SZÁMÁRA [ÖSSZESEN 1 TÉTEL]:

Gróf Széchenyi István halotti jegyzőkönyve. Kelt: Oberdöbling, 1860. április 8. (4 db gépelt, tintával kitöltött folio levél, restaurált) Érték: 1.950.000,- Ft

KÉK HÍREK

BAJNOK LÍVIA ROVATA

Összeállításunk azokat a műkincsekkel, kulturális javakkal kapcsolatos bűncselekményekből készült válogatást tartalmazza, amelyek a közelmúltban történtek. A lopott műtárgyakról további részletek a Hivatal internetes honlapján (<http://www.koh.hu/>) található.

▲ 2006. december 5-én Budapesten egy II. kerületi lakásból lopták el – keretéből kivéve – *Poll Hugó* (1867-1931) *Halpiac Bretagne-ban* című olajképét.

▲▲ Február 1-jén Budapesten szintén egy II. kerületi lakásból loptak el két értékes képet: *Székely Bertalan Fekvő női akt* című (fent) védett festményét és egy *Ismeretlen 16. századi olasz mester Mária gyermekével* című (jobbra) ovális festményt.

◀ Március 15-én a rédicsi határátkelőhelynél egy magyar kamionból – jogszzerűen szállított áruk között elhelyezve – egy 1930 körül készült *art deco stílusú fésülködőt* kíséreltek meg az országból engedély nélkül kijuttatni.

Március 17-én a ferihegyi repülőtéren egy küldeményben engedély nélkül kíséreltek meg kijuttatni az országból egy *Innocent Ferenc* (1859 – 1934) festette szecessziós stílusú *női mellképet*. ▶

BUZINKAY PÉTER

AZ ÖSSZEFOGÁS EREDMÉNYE:

VISSZAKERÜLT A BAJAI MÚZEUMBA AZ ÖT ÉVE ELLOPOTT FESTMÉNY

A bajai Türr István Múzeumból egy újonnan felvett munkatárs közreműködésével 2001. októbere és 2002. januárja közötti időszakban több festményt is eltulajdonítottak. Az ellopott festmények között voltak – 18. századi egyházi vonatkozású

darabok mellett – Szőnyi István, Kádár Béla, Czóbel Béla és Istókovits Kálmán alkotásai is. Az ellopott festmények ismertsége vetette fel a gyanút, így a városi rendőrkapitányságnak sikerült az elkövetőt azonosítani. Sajnos azonban nem minden

eltűnt festmény került elő. Az eltulajdonított képek közülük ugyan több visszakerült a múzeum gyűjteményébe, de ötöt továbbra sem sikerült felkutatni. Ezek közül került elő 2006. decemberében egy budapesti árverezőház karácsonyi aukciós kínálatában Istókovits Kálmán: *Szüret (tempera, vászon, 58x73 cm, j.j.l.: Istókovits K., ltsz.: 69.1.129)* című festménye. (balra)

A festmény ugyan már évek óta szerepelt a Hivatal honlapján a lopott műtárgyak nyilvános adatbázisában, de a festményt sem az aukciósház, sem a Hivatal munkatársai nem azonosították az árverés előtt. (Ez mindkét fél számára tanulságokkal szolgál...) Az azonosításhoz egy "közérdekű bejelentés" hívta fel a figyelmet az árverés utáni hetekben.

Az azonosítást – a rendelkezésre álló adatok alapján – ellenőriztük, s ennek nyomán értesítettük a károsult bajai múzeumot és az árverezőházat is. Az aukciósházban azonban megkeresésünkre közölték, hogy a festményt a vásárlója már magához vette, és személyéről nem rendelkeznek pontos adatokkal, mivel a kép eladási ára alapján nem esett a pénzmosási szabályok szerinti nyilvántartási kötelezettség alá. ("Egy nem törzsvásárló az egyik vidéki városból"), A múzeum értesítésünk nyomán a rendőrséghez fordult, ahol az ügyet újra elővették. A nyomozás során sikerült azonosítani az érintett személyeket, és a tárgy útját is. Kiderült, hogy a festményt nem sokkal a lopás után a pécsi vásárban vette meg az, aki később – magát hamis adatokkal igazolva – az aukcióra beadta. A nyomozás során a 2006-os aukciós vásárlót is sikerült azonosítani, tőle az árverezőház vezetője Nagyházi Csaba a festményt visszavásárolta, és visszajuttatta a bajai múzeumba.

Az eset jó példázta, ha rendelkezésre állnak az adatok s a segítőkészség sem hiányzik, akkor még a lopás után évekkel később is van esély arra, hogy visszaszerezzük elveszett kulturális örökségünket. Köszönet érte a bejelentőnek, a műkereskedőnek, a rendőrségnek és minden érintett félnek! ■

Védelemre javaslom!

■ ... A HAJDANI OTI PALOTÁT.

A Fiumei út 19 sz. alatt ma is működő Nyugdíjbiztosító Intézet Budapest és Magyarország első "felhőkarcolója" volt. Az épület két részletben épült, első szárnya 1912-ben, második szárnya és a torony 1931-ben az akkori OTI (Országos Társadalombiztosító Intézet) részére. Mindkét épületrészt a Komor Marcell – Jakab Dezső építészpáros tervezte. A torony – ma már sajnos nem létező – 20 méter magas(!) felső részét az 1960-as évek végén kitört, bauxitbeton-ijedelem vitte el, a Főváros épületállománya és az építészettörténet közös kárára. Az épület közlekedő terei, lépcsőházai szobrászati díszei és a két, legyezőszerűen kialakított fogadó és pénztárcsarnok, a felettük készült korai vasbetonszerkezetek egyaránt az épületek műemléki védelme mellett szólnak. Az épületet a közelmúltban – mintaszerűen – teljesen felújították.

– Bende Csaba –

■ ... A MÓRI PINCÉT.

Az osztrák császár 1691-ben *Hochburg János* udvari tanácsosnak és katonai élelmezési főprefektusnak 60.000 rajnai forintért eladta a várost. Hochburg halála után fia, *János Domonkos* a kapucinus rend behozatalával megkezdte a németek betelepítését. A kapucinus templom és zárda építése 1695-ben kezdődött, a veszprémi püspökség 1701-ben szentelte fel. Az 1711-es évben új külhoni jövevények egész sora érkezett, akik meghonosították a Vértes oldalában a szőlőkultúrát – bár a kapucinus rend képviselőinek állítása szerint – a szőlőt Móron a rend tagjai honosították meg.

A képeken a település műemléki környezetként védett történelmi belvárosán kívül eső, néhány Zrínyi utcai pince látható. Ezek az épületek ma is őrzik a település mezővárosi jellegét. – *Tasnádyné* –

Fotók: a szerző

Nem is tudom...

NAGY GÁBOR ROVATA

MATERIALISTA, VAGY IDEALISTA A MŰEMLEKVÉDELEM?

Térdig járunk a Nyírbátor-vitában. Mindenki megszólalt már, az is, aki nagyon akart, meg az is, akinek nagyon kellett. Nekem nem kellett, nem is akartam, inkább csak adódott. Azaz nem tartozom sem az akarók, sem a kellettők közé, inkább valahol középen, de tudom, most ez a legrosszabb hely, lőnek mindkét oldalról, már a belgák sem állnak oda, sőt még azt is hallom, hogy a közepet ki akarják üresíteni, úgyhogy a helyzet igen-csak labilis, azaz hibos, ahogy nagyapám mondta volt. Szépen egymásnak esett itt a szakma. Arnóth Ádám földobott egy labdát, Virágos Gábor és Búzás Gergely két jókorát belerúgott, Somorjay Sélysette irányított rajta, a szakmérnöki egyik előadásán hangos vitaként pattogott tovább, hogy aztán aki elkezdte, a maga részéről karikatúra-szerűen lezárja ezt az egész labdázást. Nem kívánnék én már ebbe belepöckölni, inkább máshogyan közelítenék, mondjuk azzal a nyilvánvalóan erőltetett kérdéssel, hogy materialista, vagy idealista a műemlékvédelem?

Nézzünk egy példát.

A budapesti Szabadság téri Nyíri-Lauber ház bauxitbetonból készült, statikai állapota az idők során egyre romlott, ráadásul új tulajdonosa lett, aki nemcsak átalakítani, de bővíteni is akarta. A helyzet döntést kívánt: vagy védeni a matériát, körbeköpenyezni az oszlopokat, rábetonozással megerősíteni a födémeket, vagy őrizni az eredeti ideát, az építészeti gondolatot és arányrendszert, ami a bauxitbeton szerkezetek, azaz az épület bontásával jár együtt. Itt az utóbbi, azaz az idealizmus győzött, hátrahagyván a hivatalos, materialista megítélést: műemlék maradt-e az épület.

Na és mi a helyzet Nyírbátorban? A kutatók, tervezők igyekeztek őrizni a matériát, csak ez sajnos nem nagyon

látszik. A fehér festékekkel leöntött épület inkább műanyagszerű, mint műemlékszerű. Bízunk az időben, talán az segít. Bizonygatták, hogy megóvtak minden értéket, bár ez a jelentős falbontások miatt igen-csak kérdéses. De nem ez a lényeg. Vették a bátorságot, hogy túllépve a meglévő matérián, megkísértsék az eredeti ideát, újjáépítvén a tereket, az épületet. Ez már túlmegy a jelenlegi hivatalos határokon, melyet Somorjay Sélysette cikkének kurzív evidencia mondata ekképpen deklarál: *a műemlékvédelem feladata kulturális örökségünk e szegmentjének áthagyományozása, nem pedig a műemlékek korrigált, korunk ízlésével, anyaghasználatával terhelt, tudásunk és technikai fölkészültségünk által meghatározott képének örökül hagyása.* Az örökség áthagyományozása az természetes, de a nem teljes műemlékeknél, nem mindig az adott kor ízlésével volt terhelt a megóvó beavatkozás? Gondoljunk csak a hivatalosan jó példaként emlegetett visegrádi Salamon-toronyra. Vagy minden esetben mondjuk ki a materialista nemet, és csak restaurálásokat engedélyezzünk? A nyírbátori reneszánsz kastély számtalan hibájával, a hangzatos botránykő, méröldkő titulus helyett, inkább jel, jelzés, hogy ezzel a problémával a jövőben nem leszámolni, hanem számolni kell. Nem is tudom, lehet, hogy nem olyan nagy baj, ha a műemlékvédelem nem teljesen materialista.

Ui.: Egyik vezető napilapunkban *Műemlékes vita a Báthoryak nyíri fészkeről avagy Hiteltelen fikció vagy közérthető újjáépítés Nyírbátorban?* címmel jelent meg egy írás. Úgy látszik, az események elérték az újságrírás ingerküszöbét. Aki, az *Örökség* olvasói közül, nem találtkozott velem, ne sajnálja, nem vesztett velem semmit. ■

HADNAGY ZOLTÁN

CSÚNYA? MÉGIS ÉRTÉK!

Találó cím. A holland és magyar műemlékesek április eleji találkozásán – a két Hivatal közötti együttműködési megállapodás értelmében szemináriumon vitatták meg, és kiállításon mutatták be a háború utáni időszak építészetét. (Rendezte: KÖH, TKI, *Rácz Jolán*)

Foto: Galacanu Elisabeta

Balról jobbra: Ronald Alexander Mollinger nagykövét, Deme Péter a TKI igazgatója és a tolmács

A világháború utáni újjáépítés Hollandiában már 1940-ben, az ország német megszállását és az első bombázásokat követően megkezdődött, amint erre *Ben de Vries* és *Jean Paul Corten* előadásaiiban egyaránt utaltak. Mindkét országban először az elpusztult épületállományt kellett pótolni és lakásokat kellett építeni, sokat és minél hamarabb. A két ország újjáépítésének körülménye azonban jócskán különbözött; amíg a polgárosult Hollandia Marshall segéllyel kezdhette el az újjáépítést, addig a csaknem teljesen kifosztott Magyarországnak saját erőből kellett talpra állnia, s szinte mindent előlrol kezdenie.

A vendég előadók a lebombázott, majd újjáépített Rotterdam városképén, valamint egyik lakótelepén mutatták be az új lakásépítési törekvéseket. Ennek az építési koncepciónak középpontjában –, ahogy ezt Corten megfogalmazta – a *család* állt. A lakóvezetési bővítési programot az alacsony (kétszintes) házsorok,

szabad területek és sok zöld (fák, parkok) jellemezték. Később a kétszintes házsorokat a négy-ötzintes épületek váltották fel, a korábbi uniformitást pedig inkább a különbözőségekre való törekvés határozta meg. A fő kérdés jelenleg az, hogy hogyan oldható meg ezeknek a lakóterületeknek a mai követelményeknek megfelelő, újjáélesztése.

A gazdaság minden egyéb területén is folytak a beruházások, az iparfejlesztés, a mezőgazdaság átalakítása, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a kereskedelmi és közfunkciójú épületek építése (ezek között a templomoké), sőt a szabadidős tevékenység eltöltését szolgáló létesítmények építése is előtérbe került. Mindezek során jelentős építészeti értékek születtek, melyeknek védelme ma került az örökségvédelem homlokterébe. Ennek a megerősítésére készült a Holland Örökségvédelmi Hivatal kiállítása még 2003-ban. A kiállítást húsz hollandiai városban mutatták be, helyi korabeli példákkal kiegészítve, ezzel is erősítvén a köztudatban az adott korszak építészeti értékeinek felismerését.

A "mit védjünk?" kérdésre *Győr Attila* ismertette a magyar álláspontot. Másképp korszakolva a háború utáni építészet stílusirányzatait megállapította, hogy a Bauhausból eredő modern törekvéseket csakhamar felváltotta az 1950-es évek végéig tartó, "szocreál"-nak nevezett irányzat. Ebből a korszakból – 2001-ig – mindössze 12 épület állt műemléki védelem alatt, az eltelt öt év alatt további 50 került a listára. A különböző stílusirányzatokat jól illusztrálták a bemutatott képek. (az Erzsébet téri buszpályaudvar, MÉMOSZ székház, a csepeli Rendőrség és Posta, *Rimanóczy, Jánosy, Félix Vilmos* és mások házai, a szocreált képviselő Dunaújváros jellegzetes épületei és az organikus építészetet képviselő *Csete György* emblematicus Forrásháza).

Képeket láthattunk a közeljövőben várhatóan műemlékké nyilvánítandó további példákról is (pl. zsámbéki rakétakilövő, a budai Orvos lépcső mentén álló lakóház stb.).

A "hogyan védjünk?" kérdésre *Okrutay Miklós* felelt. Több, jól értelmezhető példán elemezte a korszak épületeinek helyreállítási és újrahasznosítási megoldásait.

Az előadások és az élénk eszmecsere után filmvetítés következett *Jord den Hollander* építész-filmrendező munkáiból. Láthattunk egy rövid etűdöt az ötvenes évek új holland lakótelepein folyó életrol, majd egy hosszabb dokumentumfilmet a korszak legnagyobb holland építésznének tartott *Maaskant* építészetéről.

Ezután *Ronald Alexander Mollinger* holland nagykövét megnyitotta a Holland Örökségvédelmi Hivatal erre az alkalomra Magyarországra hozott, magyar párhuzamos példákkal és tárgyi elemekkel kiegészített kiállítását. ■

VIRÁGOS RÉKA

PILLANTÁS A JELENBE

Április 2. és 6. között Berlinben rendezték meg a CAA (*Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology*) éves konferenciáját. Az 1973-ban, Birminghamben megalakult nemzetközi szervezetet azért hívták életre, hogy közös fórumot biztosítson régészeknek, matematikusoknak és számítógépes szakembereknek, elősegítse a szakterületek közötti kommunikációt, elemezze a terepen folyó munka jelenlegi helyzetét és irányt szabjon a jövőbeni előrelépés lehetőségeinek. A különféle brit egyetemeken mintegy húsz éven át tartott összejöveteleken egyre nőtt az érdeklődők száma. 1992-ben nemzetközivé vált a konferencia, s ma már a világ minden részéről érkeznek a résztvevők. Fontos, hogy az elhangzott előadások kezdettől fogva nyomtatásban is megjelenjenek. Az idei konferencia címe: *Layers of Perception* (Az érzékelés szintjei) volt. Az előadások nagyobb témák köré csoportosítva, párhuzamosan folytak. A csaknem ötszáz résztvevő válogathatott a rendkívül változatos témákban tartott előadások, illetve szakmai műhelymunkákban való részvétel között. A fórum elsősorban a minél pontosabb, könnyen alkalmazható dokumentációs módszerek fejlesztésére törekszik, maximális információ nyújtása mellett. Ennek tükrében

inkább csak ízelítőül – néhány témakör címe, illetve tartalma: természetudományos módszerekkel (pl. geofizikai kutatás, pollenanalízis) gyűjtött adatok felhasználási lehetőségei, a településtopográfia (*landscape archaeology*) különféle területei és alkalmazása, adatgyűjtés és adattárolás, dokumentációs standardizálás, valós és virtuális rekonstrukciók, virtuális múzeum, jövő-modellezés. A konferencia legfőbb előnye, hogy a szakemberek első kézből és naprakészen kapnak olyan információkat, amely saját munkájukat segíti, és új lehetőségek felé irányítja a figyelmüket. Az előadásokkal párhuzamosan poszter-kiállításon mutatták be az új kutatási eredményeket. A különféle cégek kiállításán pedig a legújabb technikai felszerelésekről és lehetőségekről kaphattunk információt. A következő, harminchatodik konferenciát jövőre Budapesten rendezik meg, *On the Road to Reconstructing the Past* (Úton a múlt rekonstrukciója felé) címmel. Központi témája a nagy léptékű megelőző feltárások során felmerült problémák, illetve nehézségek feltárása, elemzése, illetve az alkalmazott módszerek bemutatása lesz. Reméljük, minél több kollégának lehetősége lesz rajta részt venni, hiszen eddig a rendezvény iránti magyar érdeklődés nagyon csekély volt. ■

Műltbéli történetek

ÉRI ISTVÁN ROVATA

MŰEMLÉKI SZOMORÚJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

AVAGY A TÁPIÓSZENTMÁRTONI BLASKOVICH-KÚRIA PUSZTULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

Hazai kastélyállományunk tetemes hányadának lerombolásához szolgáljon adalékkul a Műemlékek Országos Bizottsága (MOB) irattárában fennmaradt három vékonyka iratsomó anyaga. Az 1945-ből, 1947-ből, majd 1949-ből származó aktákból kirajzolódik egy, a dramatika szabályainak is megfelelő szomorú történet.

ELSŐ FELVONÁS. (Időpont: 1945 nyárvége.)

Ifjú Blaskovich Ernő budapesti lakos 1945 augusztus 13-án értesíti a MOB "tekintetes elnökségét" arról, hogy a "Polláck Mihály által épített, földszintes, négyoszlopos középrizalitos műemlékjellegű Blaskovich-kúria tetejét az utóbbi időben szétborták. Arról értesültem, hogy ismeretlen egyének által most már az épület anyagának szétbortására kerül sor. Kérem a T. Bizottság mielőbbi intézkedését." A MOB nem is késlekedett a közbelépéssel. Már a következő napon terjedelmes megkeresés ment Házy Árpád alispánhoz, szívhevszóló bevezetéssel: "A Nagy Magyar Alföld sajnálatosan szegény művészeti emlékekben, amit nagyrészt a török uralom pusztításainak tudhatunk be. Fokozott mértékben kell tehát ügyelnünk a meglévő műemlékek fenntartására és megőrzésére" - írja Gerevich Tibor elnök. A szóban forgó eset ismertetése után dramatizálja a helyzetet: "... a tápiószentmártoni kúria sorsa nem egyedülálló és félni kell attól, hogy az elhagyott vidéki kastélyok, kúriák basonló sorsra jutnak. Fel akarom hívni Alispán úr figyelmét e nagyjelentőségű kérdésre, hogy ily épületek rongálását saját hatáskörben akadályozza meg."

Válaszról, intézkedésről nem tudunk. Szeptember 10-én csupán a helybeli főjegyző reflektált a hozzá eljuttatott megkeresésre. "Értesítem, hogy a Blaskovich-kuriának már csak a falai és kéményei vannak meg. A tető és faanyagát még a tél és tavasz folyamán az orosz katonasággal a helybeli és környékbeli lakosság szétbortta. A helybeli rendőrséget már több ízben utasítottam a rongálások megakadályozására."

MÁSODIK FELVONÁS. (Időpont: 1947 június-július)

Június 16-án dr. Merényi Imre járásbíró, az Észak Pestmegyei Földhivatal nevében – kellő hatalmi öntudattal – az alábbiakról tájékoztatta a MOB-ot. "A volt Blaskovich Ernő-féle romkastélyt Tápiószentmárton községnek juttattam. A kastély községi kert, gyermek játszótér, sportpálya és fürdő létesítésére alkalmas terület középpontjában van, és ezek a közterek szervesen illeszkednek bele a tápiószentmártoni közérdekű telek- és bázshelyalakítási terébe. A Blaskovich féle kastély ...újjaépítése óriási költségekbe kerülne. Ezért hivatalom mérnök- és gazdasági szakértői az épület lebontását javasolták. Szíveskedjék ezért értesíteni, hogy a romok lebontásához bozzájárul-e ..."

A MOB azonnal megkereste az általa még nyilvántartott tulajdonost. Blaskovich június 17-én már nyilatkozott is: "... a tulajdonomat képezett kuriám az Észak Pestvármegyei Földhivatal 1947 április 3-án kelt végbátározata folytán ... község tulajdonába ment át, mintegy 8-9 kat. boldat kitevő kert részlettel együtt." Ezután került sor a helyszíni szemlére. Várnai Dezső építész szállt ki a községbe, június 27-én. Jelentéséből idézem: "... az épület összes fából készült szerkezeti részeit eltávolították... a padlóburkolat sincsen meg, sőt a kocsi felhajtó keramit burkolatát is basonlóképpen eltávolították. A portikusz feletti timpanon már felismerhetetlenségig sérült, sőt a mögötte lévő

Fotó: Hack Róbert

nagyterem falainak felső része és a padlástérben lévő falak jórésze (sic) már biányzik." Fény derült a Földhivatal jogsértő eljárására is, hiszen a "főépülethez architektonikusan kapcsolt két oszloptornácos melléképületet... a múltév folyamán eladta, és anyagát teljesen elbordatta ugyannyira, hogy még az alapfalakból is kibányászták a téglá anyagát." Várnai sürgős műszaki felmérést és fényképezést javasol, mert "... enélkül már a mai szemlélő nem tud fogalmat alkotni arról, milyen lehetett ez a valóban szép művészeti alkotás itt az alföld peremén." (Ő mindenesetre készített egy alaprajzi vázlatot.)

A jelentés alapján a MOB újból megkereste a község elöljáróságát az ügyben. A főjegyző július 28-i levelében ismét magyarázkodni kényszerült:

"...tekintve, hogy abban az időben t.i. 1945-ben) az uradalmi épületek fölött az ellenőrzést nem az elöljáróság, hanem a Földigénylő Bizottság gyakorolta – az elöljáróság megkeresésére ...mint beavatkozásért a legdurvább választ kaptuk ... A mértéktelen rombolások megakadályozása végett felirattal fordultunk az akkori Országos Földbirtokrendező Tanácshoz ...A választ azonban – immár két éve – még mindig nem kaptuk meg! Az épületek rombolásáért egyedül csak a volt Földigénylő bizottság a felelős." Megnyugtatóként levele végén közli: "... az épület további megóvása érdekében annak egyik épségben lévő pincehelyiségében egy családot helyeztet el, akik ellenszolgáltatás képen gondoskodnak a romok megőrzéséről."

HARMADIK FELVONÁS. (Időpont: 1949 május.)

A műemlék elpusztulásának ügye végül is a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz került. Felszólítására a MOB május 13-án az alábbiakat közölte, kvázi igazoló jelentésként: "A Polláck Mihálytól tervezett kastély egyike volt a magyar klasszicista építészet értékes emlékének s így a MOB mindent elkövetett fenntartása érdekében. A kastély a háborús események során súlyosabban nem sérült, annál inkább felelőtlen elemek rongálása és fosztogatása miatt. Miként a helyi Népfront bizottságának jelentéséből kitűnik, a kastély romjainak tovább pusztítását még ma sem tudja az elöljáróság megakadályozni ...Tekintettel az épületrom életveszélyes állapotára, a MOB javasolja, hogy a bontást a községi elöljáróságnak engedélyezni szíveskedjék."

Itt a szomorújátéknak vége is lehetne – legalább is Tápiószentmárton hajdani műemléke sorsának tekintetében. A MOB azonban – eléggé megkésve – május 23-án átiratban fordult a Közületi Vagyoni Bizottság elnevezésű testülethez, a hasonló esetek megelőzése érdekében. Előadták, hogy a földosztással kapcsolatos 2400/1945. számú rendelet értelmében "... a földreform során igénybevett kastélyok, kúriák juttatására egy Tárcaközi Bizottság tesz javaslatot a földművelésügyi miniszternek" és ebben annakidején a MOB is részt vett. 1948 óta azonban a most megkeresett Bizottság dönt az efféle "közületi vagyoni" érintő ügyekben. E testületben a MOB nincs jelen. Kéri tehát, hogy "a Bizottságba a MOB képviselőjét meghívni szíveskedjék, vagy ha ennek akadályja volna, az ingatlan juttatásáról és új birtokosáról a MOB-ot értesíteni szíveskedjenek." Ezáltal a műemlékek esetében időben el tudnának járni. Azt, hogy lett-e foganatja a beadványnak vagy sem, már nem idetartozó téma. ■

Fotó: KÖH Archívum

Tápiószentmárton – A lebontott kúria kert felőli homlokzata

LUXUSSZÁLLÓ IS LÉTESÜL BONCHIDÁN

Hétmillió eurós költséggel rendbe hozzák a bonchidai Bánffy-kastélyt, az egyik legszebb 18. századi barokk épületet, amelyet elsősorban idegenforgalmi célokra hasznosítanak majd. A legszebb erdélyi barokk műemlék felújítását a történelmi épületek megőrzésének nagy-britanniai intézete is támogatja. A Transsylvania Trust 49 évre vette használatba a Bánffy-kastélyt. A komplexumban a luxus szálloda és az étterem mellett konferenciák tartására is lesz lehetőség. Kézműves műhelyek és a turisztikai információs központ is helyet kapnak az épületben. A műemléképületek visszaadása egy román parlamenti képviselő szerint óriási kiadás az állam számára; ezeknek a kastélyoknak és váraknak összértéke meghaladja a 35 milliárd eurót.

– Mfor.hu –

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉV BUDAPESTEN ÉS GÖDÖLLŐN

Hármas évfordulót ünnepel a hamvaiból föléledő Gödöllői Királyi Kastély. 170 éve született s hazánkba 150 éve látogatott először a sokak által Sissyként becézett Erzsébet királyné, akit 140 éve koronáztak Magyarország királynéjává. Az évfordulók alkalmából a Gödöllői Királyi Kastély Erzsébet Királyné Emlékévet rendez, melyhez csatlakozott a Budapesti Történelmi Múzeum (BTM) is. Az Erzsébet kultusz hazai központjában, a gödöllői kastélyban ebből az alkalomból gazdag, változatos programokkal várják az érdeklődőket. A kastély állandó kiállítási termei – ahol a királyné rekonstruált lakosztálya és ruháinak pontos mása is megtekinthető – a felújítást követően február közepétől újra látogathatók – tájékoztatott *Révész T. Mibály*, a Gödöllői Királyi Kastély ügyvezető igazgatója. Április 8-án *Ibolya Napot* rendeznek, május 25-én *nemzetközi tudományos konferenciára* kerül sor. Június 7-10. között *Koronázási Hétféje* lesz, ahol bemutatják az *Erzsébet királyné emlékezete képe-lapokon* című, újonnan megjelenő könyvet is. Június 16-án *Családi Napot* tartanak, június 24-én, a *Múzeumok Éjszakáján Brigitta Hamann*, Erzsébet életrajz írója tart előadást. Augusztusban játékos vetélkedőket, szeptember 7-én *Nyitott Estet* tartanak szakmai vezetéssel. A királyné születésnapját a hagyományos *Adventi Kastélynapok* keretében ünneplik meg. A gyerekeknek rajzversenyt, az idősebb korosztálynak Erzsébet hasonmásversenyt hirdetnek. A programhoz a Gödöllői Városi Múzeum és a Gödöllői Városi Könyvtár is csatlakozik. A rendezvénysorozathoz kapcsolódó fővárosi helyszínen, a BTM-ban az 1867-es koronázás körüli időszakot bemutató "Erzsébet királyné és a budai királyi palota" című kiállítás nyílik, melyet június 18. és szeptember 30. között tekinthetnek meg az érdeklődők.

MŰEMLEKI VILÁGNAPI ÉPÜLETLÁTOGATÁS DEBRECENBEN

A cívisváros legrégebbi, több mint 300 éves lakóházába látogathattak el azok, akik eleget tettek a Debreceni Városvédő és -szépitő Egyesület és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Debreceni Irodája meghívásának április 22-én délelőtt. A jelenleg üresen álló lakóház egykor Diószeghy Sámuel, híres főbíró házáként épült az 1600-as évek végén. Ő volt a város első postamestere is, ezért a 18. században itt működött a város első postaállomása, melynek fogadjójában szállt meg 1714-ben a csatából menekülő XII. Károly svéd király. A sorozatos tűzvészek és az eltelt évszázadok szerencsésen megkímélték a vastag téglafalakkal és keresztboltozatokkal épült tekintélyes épületet. 1849-ben, amikor a magyar kormány is Debrecenben székel, fővárosi rangú postaállomás működött benne. Később Váradi-Szabó házként, a Jótékony Nőegylet székházaként említik, majd szükséglakásokat alakítottak ki boltozatos szobáiban. 1957-től állami, majd városi tulajdonba került. A páratlan értékű lakóház műemléki értékeire, méltó használatának fontosságára a tavalyi debreceni Disputa lapban megjelent *Pataky Emőke* írása hívta fel a figyelmet. Cikkében az élő funkcióval való megtöltésre is adott jó példákat; posta- és postakocsi múzeum, történelmi hangulatú vendéglátóhely, korabeli bútorokkal berendezett bíróság működhetne benne. A helyi városvédők és a KÖH debreceni irodájának összefogásával így valósulhatott meg az idei műemléki világnapon a rossz állapotba került épület figyelemfelhívó bemutatása. Az épületlátogatást Pataky Emőke fényképiállításával egészítette ki, további veszélyeztetett népi lakóházakat mutatva be a megyéből. A rendezvény a Hivatal és a civil szervezetekkel való együttműködés, az elhanyagolt műemlékekre való figyelemfelhívás szép példája volt.

– Virányi Zsolt –

MEGJELENT A MŰEMLÉKFÜRDŐK FEJLESZTÉSÉT TÁMOGATÓ PÁLYÁZAT

Már letölthető az ÖTM turisztikai szakállamtitkárságának honlapjáról a műemlékfürdők rekonstrukcióját célzó pályázat (www.mth.gov.hu). Ugyanitt elérhető a projekt adatlap és a pályázati útmutató is. A pályázat április 23-tól magyar nyelven, kizárólag a projekt adatlapon nyújtható be. A rendelkezésre álló keretösszeg 1,8 milliárd forint, amelyet Turisztikai Célelőirányzatból finanszíroznak. A támogatott pályázatok várható száma 3-5, az igényelhető támogatás összege legfeljebb 600 millió forint. A műemlékfürdők rekonstrukciójára 2005-ben kiírt pályázaton tavaly 5 fürdő nyert el 3 milliárd forintot.

UTÓHANG

A *Balsorsú műemlékek megsegítésére* rendezett Jótékonyági Bál nemcsak kellemes szórakozás volt, hanem várakozásaink felül váltotta be hozzáfűzött reményeinket. Már ami a bál anyagi részét illeti. *Szentendrén*, a Péter-Pál u. 6 sz. alatti műemléki *Vajda-Kapu* helyreállítását egymillió forinttal támogatta a Magyar Kikötő Zrt. A CD Hungary Zrt. jóvoltából 500 ezer forint jutott a *soproni Csillagvizsgáló* helyreállítására. Egy vilányi présház megújulására 770 100 Ft. gyűlt össze s 700 000.- Ft. jutott a Zirc melletti Akli major megsegítésére is. A sármégyi középkori templomrom mentését – veszélyelhárítási keretéből, soron kívül – egymillió forinttal támogatta a Felügyelet.

ELNÖKI LÁTOGATÁS

Dr. Szili Katalin, az Országgyűlés elnökösszonya április 20-22. között Szlovákiába látogatott. A házelnök hivatalos politikai tárgyalásai mellett, *Varga Kálmánnak*, a KÖH elnökének kíséretében felkereste az elmúlt években magyar állami támogatással felújított műemlékeket.

Szili Katalin megtekintette az 1228-ban felszentelt bencés Szűz Mária templomot Deákiban, a füleki várat, Berzétén a 13-14. századi református templomot, a 19. század közepéről származó tájházat Szepsiben, és Abaújszínán a középkori templomot. Találkozott a települések vezetőivel és azokkal a közösségekkel, amelyekkel a műemléki helyreállítások alkalmával a KÖH együttműködik.

– KÖH –

PARTIUMI FÜZETEK

A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság, az MTA Irodalomtudományi Intézetének Illyés Gyula Archivuma a Műemléki Világnap előtti napon bemutatta a sajtó és az érdeklődők számára a jelenleg már félszázadik köteténél tartandó *Partiumi Füzetek* könyv-sorozatát. A sorozatot *Pomogáts Béla* irodalomtörténész, a könyveket *Dukrét Géza* és *Kupán Árpád* történészek mutatták be.

MÁJUS KÖZEPÉTŐL NYITVA AZ ORCZY-KASTÉLY

Május 16-tól fogad vendégeket a felújított Orczy kastély Gyöngyösön. A 2,5 milliárd forintos beruházás eredményeként az első ütemben megtörtént a kastély műemléki rekonstrukciója és látogatóbarátá fejlesztése. A kastély rendezvényhelyszínként a jövőben kétszáz főt fogadhat. A megnyitót május 15-re tervezik. A tervek szerint 2009 végéig megnyit a háromszintes természettudományi kiállítás, a pálmaház, a kávézó és az étterem is.

– A Turizmus Panoráma nyomán –

ELNÉZÉST! – Múlt havi számunkban tévesen adtuk meg az E számunk szerzői felsorolásban Bugár-Mészáros Károly munkahelyének nevét. Szerzőnk természetesen a Magyar Építészeti Múzeum igazgatója.

Lapzártla után...

ÁMRK – K.Ö.SZ.

A 21/2007. (III.26.) OKM rendelet a régészeti lelőhelyek feltárásának, illetve a régészeti lelőhely, lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól szóló 18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet módosításáról –rendelet 3/A §.f) pontja értelmében " hatályát veszti a felügyeleti jogok átruházásáról szóló 16/2002. (V.14.) NKÖM rendelet". A továbbiakban:

Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 13. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. § A Műemlékek Állami Gondnoksága és az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ feletti – az R. 13. § (3) bekezdésének a)-d) pontjaiban foglalt – felügyeleti jogokat a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal részére mint középirányító szervezetre ruházom át. Ez a Rendelet adott felhatalmazást a Hivatalnak az ÁMRK-ra és a MAG-ra vonatkozó középirányító szerepre.

Az 1993-ban alakult Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ a 2007. április 3-án az OKM minisztere által aláírt Alapító Okirat értelmében (ikt.sz.: 10951/2007) Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat (K.Ö.SZ.) névre változott.

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Bajnok Livia művészettörténész

KÖH, Műtárgyfelügyeleti Iroda

Bende Csaba építész,

KÖH, Budapesti Felügyeleti Iroda

Bugár Mészáros Károly építész

KÖH, Magyar Építészeti Múzeum

Dr. Buzinkay Péter művészettörténész

KÖH Műtárgyfelügyeleti Iroda

Éri István régész

Hadnagy Zoltán újságíró

Nagy Gábor építész

KÖH, Budapesti Felügyeleti Iroda

Tasnády Kovács Borbála

KÖH, Műemlékfelügyelő

Vajda Eszter tanár,

Az Akli major tulajdonosa

Virágos Réka régész,

KÖH, ágazati referens

Virányi Zsolt

KÖH, Műemlékfelügyelő

ÖRÖKSÉG – A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal tájékoztatója – ISSN 1786-7894

Felélős kiadó: dr. Varga Kálmán elnök; Szerkesztőbizottság: Bugár-Mészáros Károly, Deák Ildikó, dr. Deme Péter (elnök), dr. Durczy Zsuzsanna, Farbakyné Deklava Lilla, Hack Róbert, Nagy Gábor, Nagy Levente, Özvegy Györgyi, Róna Katalin, Somorjay Selysette, Turok Margit;

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

A szerkesztőség címe: 1014, Budapest, Szentháromság tér 6; Telefon: 224-5281, fax: 224-5282, e-mail: orokseg@koh.hu

Laptervező: Lelkes Design Bt., www.lelkesdesign.hu; Nyomdai kivitelezés: Stádium Nyomda Kft. Telefon: 455-5050

Fotók: Bélavári Krisztina